

דברים לזיכרה של פרופ' אסתר יקוביץ ז"ל (1949-2017)

כתבה: פרופ' חוה גולנדר

חברי האגודה הישראלית לגרונטולוגיה אבלים על פטירתה הפתאומית של פרופ' אסתר יקוביץ ומשתתפים בכאב הבנות והנכדים. פרופ' יקוביץ הייתה מעמודי התווך של הגרונטולוגים בישראל, מחלוצות המקצוע ומנהיגיו בשרות ובמנהל, בחינוך, במחקר ובגיבוש מדיניות טיפול בקשישים.

אסתר נולדה בעיר שצ'יצ'ין בפולין, בת בכורה להוריה הניה וצבי רייטר, ששרדו את אימות השואה. בגיל שנה וחצי עלתה ארצה באוניה "מולדת" ועברה בתחנות המסורתיות של מסלול "קליטת עלייה" באותה התקופה: קבלה ב"שער עליה", מגורים בפחון במעברת גליל, יציאה לדירה בשכירות ולבסוף מעבר דירה משלהם בשכונת הפועל המזרחי בנווה עמל בהרצליה. אסתר סייעה בגידול אחיה, הצטיינה בלימודיה במסגרת החינוך הממלכתי דתי והייתה חברה מעורבת בתנועת הנוער "בני עקיבא".

פרופ' אסתר יקוביץ רכשה את השכלתה המקצועית בסוציולוגיה, קרימינולוגיה ועבודה סוציאלית באוניברסיטת בר-אילן, ואת הדוקטוראט - באוניברסיטת תל-אביב בהנחיית פרופ' יוסי קטן ז"ל. בחינת הקשר שבין רווחת הקשיש לבין מערך הטיפול בו הייתה תמיד במוקד עניינה המחקרי והמקצועי: בעבודת המוסמך שלה בחנה את העדפות הקשישים ביחס למאפייני המטפלים הפורמאליים; בעבודת הדוקטוראט העמיקה לחקור את הקשר שבין מאפיינים ארגוניים וסביבתיים של מוסדות וארגונים לקשישים על הרווחה הסוביקטיבית של הדיירים הקשישים. אסתר הכירה היטב את מערכת השרותים לקשישים מתוך עבודתה רבת השנים עם קשישים בקהילה ובמוסדות, זאת בתפקידיה כעובדת סוציאלית פרטנית בלשכות הרווחה ביהוד, כמנהלת המחלקה לטיפול בקשישים בקריית אונן, וכן בעבודתה במשען כמנהלת האגף לבתי אבות וגם כמנהלת משען בפועל.

את המסלול האקדמי באוניברסיטת בן גוריון בבאר שבע, התחילה בגיל מבוגר יחסית בחייה (49) כשבאמתחתה כבר שתי קריירות מוצלחות בטיפול בקשישים ובניהול מערך שירותים מוסדיים לקשישים. בשנת 1998 היא השתלבה כמרצה בחוג לעבודה סוציאלית ובתוכנית לגרונטולוגיה ותוך פחות מ-20 שנה היא התקדמה לדרגה האקדמית הגבוהה ביותר בסולם המינויים האקדמיים, למעמד פרופסור מן-המניין. כמורה וכחוקרת היא התבלטה בבסיס הידע הרחב, המבוסס והמקיף שצברה במהלך 40 שנות עבודתה בתחום הזיקנה. ניסיונה המגוון אפשר לה פרספקטיבה, תובנה, רגישות, בקורתיות והעזה הניכרים היטב בעבודותיה המדעיות, בסגנון ההוראה שלה ובמעורבותה בתכנון מדיניות טיפול לקשישים בארץ ובעולם. פרופ' יקוביץ נודעה כמרצה מרתקת וכמנחה שיטתית, מחוייבת ומסורה. היא הנחתה עשרים סטודנטים לתואר שני ושלישי והקימה דור של גרונטולוגים צעירים. נושאי ההוראה שלה היו

מגוונים ונעו בין : פיתוח מיומנויות תקשורת, ניהול מוסדות, שרותים קהילתיים לקשישים, אתיקה בעבודה סוציאלית, מדיניות חברתית ומערך שרותים ועוד. היא ניהלה את תוכנית המוסמך וכיהנה כראש החוג לגרונטולוגיה.

כחוקרת היא נחשבה כחוקרת מוערכת ופורייה, עצמאית ומקורית, שבנתה לה מוניטין בינלאומי בתחום שרותים לקשישים ומדיניות רווחה בעידן של הפרטה. תחומי המחקר שלה היו מגוונים, עדכניים, חדשניים וכאלה שיש בהם עניין הן לנעשה בישראל והן למציאות הגלובלית. היא חקרה את תפקוד המגזר השלישי בתחום הזיקנה, עסקה בהערכת קשת השירותים לקשישים תוך מיקוד במגזרי אוכלוסיה פגיעים, כמו ניצולי שואה, מרותקי הבית, קשישים סיעודיים וסוגיית העובדים הזרים. הניסיון העשיר שלה איפשר לה לחקור סוגיות מעשיות ועיוניות מורכבות ברמת המיקרו, המאזו והמאקרו ולצאת עם מסקנות והמלצות מקיפות ושימויות בפני קהל מגוון של מדענים, מטפלים וקובעי מדיניות. פרופ' יקוביץ הציגה מעבודותיה בכשבעים כנסים מקצועיים ומדעיים בארץ ובחו"ל. היא פירסמה כ-120 מאמרים, פרקים ודוחות מדעיים בכתבי עת יוקרתיים וכיהנה כחברת מערכת בארץ ובחו"ל. היא העשירה את מדף הספרים הגרונטולוגי בישראל בשני ספרים נדרשים שחיברה וערכה: הראשון- *הזקן, המשפחה והמסגרת המוסדית* (1995) בשיתוף עפ' פרופ' לבנשטיין. השני - *טיפול בית בזקנים המוגבלים בתפקודם* (2011) יצא בהוצאת אשל. פרופ' יקוביץ יזמה והייתה העורכת של הגיליון המיוחד של כתב העת *גרונטולוגיה וגריאטריה* שעסק כולו בסוגיית המטפלים הזרים בסיעוד זקנים (2016).

פרופ' יקוביץ הפגינה מחוייבות חברתית, מנהיגות מקצועית והירבתה ליזום ולהשקיע מזמנה ובהתנדבות בפעילויות לקידום הזיקנה בישראל: היא הייתה מזכירה, חברת הועד המנהל וחברת מערכת באגודה הישראלית לגרונטולוגיה, שמשוה יו"ר הדירקטוריון בעמותת "לב זהב", הייתה חברה בועדות מקצועיות באשל, בביטוח לאומי, במשרד הגימלאים ועוד. פרופ' יקוביץ שקדה במרץ רב על פיתוח תוכניות אב לשרותים לקשישים ברמה המקומית (שוהם) וברמה הלאומית. פרופ' יקוביץ פעלה גם בזירה הבינלאומית כיועצת מבוקשת לתכנון שירותים והכשרת צוות (ארגנטינה וברית המועצות).

פרופ' יקוביץ השכילה לרתום את ניסיונה המעשי, התיאורטי והמחקרי וליצור לעצמה נישה מחקרית ייחודית, מוערכת ומשפיעה בארץ ובעולם. היא תחסר לחבריה הרבים בקהילה הגרונטולוגית גם בזכות אישיותה המיוחדת, תבונתה, הגינותה ויושרה, מקוריותה, חריצותה ושיתופי הפעולה הפוריים שהשכילה לטוות, מנהיגותה הבלתי מעורערת, ומחוייבותה לשיפור מצב הקשישים. מעל הכל הייתה פרופ' אסתר יקוביץ אישה יקרה אוהבת אדם, מופת למשפחתה ולכל מכירה ומוקירה.

כתבה בהערכה ובגעגוע פרופ' חוה גולנדר